

# Pensjonsforutsetninger

## Fastsettelse av forutsetninger for ytelsesbaserte pensjonsordninger etter IAS 19 og NRS 6

Utbruddet og spredningen av Covid-19 med påfølgende samfunnsmessige konsekvenser har medført betydelige endringer i rentemarkedene. Dette har i særlig grad påvirket grunnlaget for fastsettelsen av diskonteringsrenten som anvendes i beregning av nåverdien av foretakenes pensjonsforpliktelser etter henholdsvis IAS 19 Ytelser til ansatte og NRS 6 Pensjonskostnader. NRS ser derfor at veiledningen per 31. desember 2019 ikke bør benyttes ved fastsettelse av forutsetninger for slike beregninger per 31. mars 2020.

Utbruddet og spredningen av Covid-19 med påfølgende samfunnsmessige konsekvenser har medført betydelige endringer i rentemarkedene. Dette har i særlig grad påvirket grunnlaget for fastsettelsen av diskonteringsrenten som anvendes i beregning av nåverdien av foretakenes pensjonsforpliktelser etter henholdsvis IAS 19 Ytelser til ansatte og NRS 6 Pensjonskostnader. NRS ser derfor at veiledningen per 31. desember 2019 ikke bør benyttes ved fastsettelse av forutsetninger for slike beregninger per 31. mars 2020.

NRS (Norsk RegnskapsStiftelse) har oppdatert diskonteringsrente basert på foretaksobligasjoner (OMF) og statsobligasjoner. Øvrige finansielle parametre i tabellen nedenfor er IKKE revurdert per 31. mars og det er derfor ikke angitt parametre for disse per 31. mars 2020. NRS presiserer at foretakene må selv vurdere verdiutviklingen i midler og øvrige forutsetninger.

Pr. 31. mars 2020 har vi kommet fram til følgende veiledende forutsetninger for alternative diskonteringsrenter ved normal varighet på pensjonsforpliktelsen og basert på metodikk og prinsipper beskrevet i NRS (V) Veiledning utgitt januar 2020.

<b>Veiledende forutsetninger:</b>	<b>Pr. 31. mars 2020</b>	<b>Pr. 31. desember 2019</b>
Diskonteringsrente foretaksobligasjoner (OMF)	1,7 %	2,3 %
Diskonteringsrente statsobligasjoner	1,1 %	1,7 %
Forventet avkastning ved plassering i livsselskap (NRS 6)		Ca. 3,8 %
Gjennomsnittlig lønnsvekst inklusive karrieretillegg		Ca. 2,25 %
Regulering av pensjoner under opptjening i folketrygden		Ca. 2,0 %
Pensjonsregulering (minimum/maksimum) <sup>1</sup> for ordninger etter foretakspensjonsloven		Ca. 0,5 % / 2,0 %
Pensjonsregulering i offentlige ordninger		Ca. 1,25 %
Regulering av oppsatte rettigheter i offentlige/offentliglike <sup>2</sup> ordninger		Ca. 2,0 %
Forventet inflasjon		Ca. 1,5 %

<sup>1</sup> Pensjonsregulering avhenger av betingelsene i den enkelte kontrakt. Minimumsreguleringen vist over er basert på en beregningsrente på 2,8 %. Se nærmere punkt 6.5

<sup>2</sup> Med offentlig ordning menes her pensjonsordningen til foretak som har en offentlig tilknytning historisk (for eksempel kraftverk) og som fortsatt har en pensjonsordning i henhold til offentlig tjenstepensjon for sine ansatte.

Diskonteringsrenten, forventet avkastning og minimum pensjonsregulering er angitt med en desimal, mens de øvrige parametere er angitt til nærmeste kvarte prosent. Veiledningen angir ikke diskonteringsrente etter NRS 6 tilsvarende risikofri rente eller estimert foretaksobligasjonsrente ut fra andre foretaksobligasjoner enn obligasjoner med fortrinnsrett.

**Det er stor grad av usikkerhet og skjønn knyttet til fastsettelsen av beregningsforutsetningene. Beregningsforutsetningene i denne veiledningen utgjør kun et utgangspunkt for foretakets egne vurderinger i forbindelse med fastsettelsen av egne forutsetninger. Det enkelte foretak må selv fastsette forutsetningene basert på sin egen konkrete vurdering av forventet økonomisk utvikling samt forhold i den enkelte pensjonsordning. Forhold hos det enkelte foretak og i den enkelte pensjonsordning kan medføre behov for å avvike fra enkelte av anbefalingene.**

## Vedlegg I

### Eksempel på beregnet diskonteringsrente pr. 31. mars 2020 ut fra statsobligasjonsrente

En optimal beregning av diskonteringsrente med basis i statsobligasjonsrenten i samsvar med IAS 19 medfører en rekke praktiske og teoretiske problemstillinger når diskonteringsrenten ikke er direkte observerbar i markedet. Det presenteres her en metode for praktisk beregning i samsvar med kravene i IAS 19. Dette representerer et eksempel på en praktisk akseptabel metode. Andre metoder vil også kunne medføre akseptable resultater. Det vises for øvrig til veiledningen.

Målsetningen med metodikken er å fastsette en nullkupong rentekurve (kun betaling ved forfall) basert på data for statsobligasjonsrentene frem til den lengste tilgjengelige norske statsobligasjonsrenten i NOK. Utover denne perioden ekstrapoleres rentekurven ved hjelp av markedsdata på den norske swaprentekurven innhentet fra Bloomberg.

Pr. 31. mars 2020 er det utestående åtte statsobligasjoner. NST 481 med forfall 6. september 2029 representerer den lengste tilgjengelige statsobligasjonen i NOK. Den estimerte nullkupongkurven tar utgangspunkt i en estimert statsrentekurve. Statsrentekurven fremkommer ved å ta swaprentekurven og justere denne med lineærinterpolerte forskjeller mellom swaprentekurven og statsrentene frem til september 2029. Deretter er kurven justert parallelt med forskjellen mellom swaprentekurven og NST 481.

10 års statsobligasjonsrente pr. 31. mars 2020 var 0,84 %.

Følgende argumenter ligger til grunn for å hente markedsdata også fra swaprentekurven for å beregne nullkupongrenten i hele tidsintervallet:

- 1) Swaprentekurven har lav kredittrisiko da det a) ikke er kredittrisiko knyttet til hovedstol og b) ofte er avtalt særskilt sikkerhetsstillelse for handel i rentederivater.
- 2) Swaprentekurven er likvid ut til relativt lange løpetider.
- 3) Markedsdata for swaprentekurven ut til 30 år er enkelt tilgjengelig for eksempel fra Bloomberg.

Metodikken for beregning av nullkupongrentekurven er den som benyttes av den nederlandske sentralbanken. Basert på effektiv rente på statsobligasjonsrenten og swaprentedata pr. 31. mars 2020, er følgende nullkupongrentekurve beregnet:<sup>3</sup>

År	Nullkupong-rente	År	Nullkupong-rente	År	Nullkupong-rente	År	Nullkupong-rente	År	Nullkupong-rente
1	0,44 %	17	1,09 %	33	1,10 %	49	1,10 %	65	1,09 %
2	0,39 %	18	1,09 %	34	1,10 %	50	1,10 %	66	1,09 %
3	0,46 %	19	1,10 %	35	1,10 %	51	1,09 %	67	1,09 %
4	0,48 %	20	1,10 %	36	1,10 %	52	1,09 %	68	1,09 %
5	0,60 %	21	1,10 %	37	1,10 %	53	1,09 %	69	1,09 %
6	0,67 %	22	1,10 %	38	1,10 %	54	1,09 %	70	1,09 %
7	0,77 %	23	1,10 %	39	1,10 %	55	1,09 %	71	1,09 %
8	0,83 %	24	1,10 %	40	1,10 %	56	1,09 %	72	1,09 %
9	0,89 %	25	1,10 %	41	1,10 %	57	1,09 %	73	1,09 %
10	0,94 %	26	1,10 %	42	1,10 %	58	1,09 %	74	1,09 %
11	0,97 %	27	1,10 %	43	1,10 %	59	1,09 %	75	1,09 %
12	1,01 %	28	1,10 %	44	1,10 %	60	1,09 %	76	1,09 %
13	1,03 %	29	1,10 %	45	1,10 %	61	1,09 %	77	1,09 %
14	1,05 %	30	1,10 %	46	1,10 %	62	1,09 %	78	1,09 %
15	1,07 %	31	1,10 %	47	1,10 %	63	1,09 %	79	1,09 %
16	1,08 %	32	1,10 %	48	1,10 %	64	1,09 %	80	1,09 %

<sup>3</sup>NIBOR-kurve ut til 30 år fra Bloomberg. NST481 er benyttet for å parallellforskyve nullkupongkurven generert fra NIBOR-kurven nedover med basisen mellom NST481 og NIBOR-kurven på løpetiden for NST481. Nullkupongkurven ut over 30 år er generert basert på en antagelse om en konstant årlig forwardrente fra og med 29 år ut på rentekurven.

Det følger av IAS 19.85 at diskonteringsrenten skal reflektere løpetiden til pensjonsutbetalingene. Siden pensjonsutbetalingene i en pensjonsordning kan være spredd utover perioden fra og med dagen etter balansedagen og over 60 år fram i tid, og disse utbetalingene kan variere vesentlig fra år til år, skal man etter denne hovedregelen benytte *ulike* diskonteringsrenter for de ulike forventede pensjonsutbetalingene i ordningen. Utbetaling om ett år diskonteres med ett-årsrenten, utbetalinger om to år diskonteres med to-årsrenten osv.

For å finne en vektet gjennomsnittlig rente som kan anvendes som en tilnærming til metoden som er angitt ovenfor, er det foretatt en beregning av den vektete gjennomsnittlige renten for tre pensjonsordninger med ulike utbetalingsprofiler. Forventede utbetalinger det enkelte år (basert på påløpt pensjonsforpliktelse, det vil si DBO) er neddiskontert med nullkupongrenten for det aktuelle året. Det er så beregnet hvilken rente som gir den samme nåverdien på pensjonsforpliktelsen som ved neddiskontering av årlige utbetalinger med nullkupongrenten. Denne renten antas å representere en rimelig tilnærming til en vektete gjennomsnittlig rente for en pensjonsordning med tilnærmet samme utbetalingsprofil. Det er i tillegg til gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliktelsen også oppgitt durasjon til påløpte pensjonsforpliktelser. Durasjon oppgitt under eksemplene er et mål på gjenværende gjennomsnittlig løpetid på forventede utbetalinger målt i forhold til påløpte pensjonsforpliktelser. Dersom pensjonsordningen har tilnærmet samme durasjon som et av eksemplene, kan dette hjelpe foretaket i å fastsette diskonteringsrenten til pensjonsordningen. Det enkelte foretak oppfordres til å anvende den faktiske durasjonen for foretakets pensjonsordninger ved fastsettelsen av diskonteringsrenten. Aktuar kan beregne durasjonen for den enkelte pensjonsordning.

### **Beskrivelse av de tre pensjonsordningene og beregnet vektet gjennomsnittrente:**

#### **1. Pensjonsordning med kort gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliktelsen.**

En beregning gjennomført på en antatt typisk pensjonsordning med følgende spesifikasjoner:

- Livsvarig pensjon, livsvarig ektefellepensjon, uførepensjon og barnpensjon
- Gjennomsnittlig alder for alle i ordningen er 64 år
- Gjennomsnittlig alder for aktive er 51 år
- Gjennomsnittlig gjenstående tjenestetid for aktive er 13 år
- Ca. 44,1 % av deltakerne i ordningen er aktive
- Gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliktelsen er 19 år
- Durasjonen gitt denne gjennomsnittrente er beregnet til 17,8 år

viser at en vektet gjennomsnittrente for den testede pensjonsordningen vil ligge på 1,1 %.

#### **2. Pensjonsordning med normal gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliktelsen**

En beregning gjennomført på en antatt typisk pensjonsordning med følgende spesifikasjoner:

- Livsvarig pensjon, livsvarig ektefellepensjon, uførepensjon og barnpensjon
- Gjennomsnittlig alder for alle i ordningen er 54 år
- Gjennomsnittlig alder for aktive er 47 år
- Gjennomsnittlig gjenstående tjenestetid for aktive er 16 år og
- Ca. 69,4 % av deltakerne i ordningen er aktive
- Gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliktelsen er 27 år
- Durasjonen gitt denne gjennomsnittrente er beregnet til 25,4 år

viser at en vektet gjennomsnittrente for den testede pensjonsordningen vil ligge på 1,1 %.

#### **3. Pensjonsordning med lang gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliktelsen**

En beregning gjennomført på en antatt typisk pensjonsordning med følgende spesifikasjoner:

- Livsvarig pensjon, livsvarig ektefellepensjon, uførepensjon og barnpensjon
- Gjennomsnittlig alder for alle i ordningen er 34 år
- Det er ingen pensjonister i ordningen
- Gjennomsnittlig gjenstående tjenestetid er ca. 23 år
- Gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliktelsen er 38 år
- Durasjonen gitt denne gjennomsnittrente er beregnet til 37,0 år

viser at en vektet gjennomsnittrente for den testede pensjonsordningen vil ligge på 1,1 %.

## Vedlegg II

### Eksempel på beregnet diskonteringsrente pr. 31. mars 2020 ut fra OMF-rente

En optimal beregning av diskonteringsrente med basis i markedsrenten på foretaksobligasjoner av høy kvalitet i samsvar med IAS 19 medfører en rekke praktiske og teoretiske problemstillinger når diskonteringsrenten ikke er direkte observerbar i markedet. Det presenteres her en metode for praktisk beregning i samsvar med kravene i IAS 19. Det understrekes at dette kun representerer et eksempel på en praktisk akseptabel metode, og en rekke alternative metoder vil også kunne medføre akseptable resultater. Det vises for øvrig til Veiledningen.

Målsetningen med metodikken er å fastsette en nullkupongrentekurve (kun betaling ved forfall) basert på observerbare markedsrenter på foretaksobligasjoner med tilstrekkelig høy kvalitet. OMF renten (nullkupong) estimeres ved å først estimere en spread utover swapkurven ved maksimal bruk av observerbare priser/observerbare OMF renter så lenge det er et aktivt marked for disse instrumentene som spreaden kan estimeres fra. Dersom det ikke er observerbare priser for hele tidshorisonten estimeres spreaden utover swapkurven ved ekstrapolering hvor utvikling i spreaden over tid frem til ekstrapoleringsperioden starter kan hensyntas. Den estimerte spreaden legges så til den norske swaprenten for å finne rentekurven for OMF.

Basert på effektiv rente på obligasjonsrenten og swaprentedata pr. 31. mars 2020 er følgende nullkupongrentekurve beregnet<sup>4</sup>:

År	Nullkupong-rente	År	Nullkupong-rente	År	Nullkupong-rente	År	Nullkupong-rente	År	Nullkupong-rente
1	1,04 %	17	1,71 %	33	1,70 %	49	1,70 %	65	1,70 %
2	1,09 %	18	1,71 %	34	1,70 %	50	1,70 %	66	1,70 %
3	1,19 %	19	1,70 %	35	1,70 %	51	1,70 %	67	1,70 %
4	1,28 %	20	1,70 %	36	1,70 %	52	1,70 %	68	1,70 %
5	1,38 %	21	1,70 %	37	1,70 %	53	1,70 %	69	1,70 %
6	1,45 %	22	1,70 %	38	1,70 %	54	1,70 %	70	1,70 %
7	1,53 %	23	1,70 %	39	1,70 %	55	1,70 %	71	1,70 %
8	1,59 %	24	1,70 %	40	1,70 %	56	1,70 %	72	1,70 %
9	1,65 %	25	1,70 %	41	1,70 %	57	1,70 %	73	1,70 %
10	1,71 %	26	1,70 %	42	1,70 %	58	1,70 %	74	1,70 %
11	1,71 %	27	1,70 %	43	1,70 %	59	1,70 %	75	1,70 %
12	1,72 %	28	1,70 %	44	1,70 %	60	1,70 %	76	1,70 %
13	1,72 %	29	1,70 %	45	1,70 %	61	1,70 %	77	1,70 %
14	1,72 %	30	1,70 %	46	1,70 %	62	1,70 %	78	1,70 %
15	1,73 %	31	1,70 %	47	1,70 %	63	1,70 %	79	1,70 %
16	1,72 %	32	1,70 %	48	1,70 %	64	1,70 %	80	1,70 %

Det følger av IAS 19.85 at diskonteringsrenten skal reflektere løpetiden til pensjonsutbetalingene. Siden pensjonsutbetalingene i en pensjonsordning kan være spredd utover perioden fra og med dagen etter balansedagen og over 60 år fram i tid, og disse utbetalingene kan variere vesentlig fra år til år, skal man etter denne hovedregelen benytte *ulike* diskonteringsrenter for de ulike forventede pensjonsutbetalingene i ordningen. Utbetaling om ett år diskonteres med ett-årsrenten, utbetalinger om to år diskonteres med to-årsrenten osv.

<sup>4</sup> Kurven er satt sammen av observerte swaprenter og markedsaktørers beste estimat på OMF-spread

For å finne en vektet gjennomsnittlig rente som kan anvendes som en tilnærming til metoden som er angitt ovenfor, er det foretatt en beregning av den vektete gjennomsnittlige renten for tre pensjonsordninger med ulike utbetalingsprofiler.

Forventede utbetalinger det enkelte år (basert på påløpt pensjonsforpliktelse, det vil si DBO) er neddiskontert med nullkupongrenten for det aktuelle året. Det er så beregnet hvilken rente som gir den samme nåverdien på pensjonsforpliknelsen som ved neddiskontering av årlige utbetalinger med nullkupongrenten. Denne renten antas å representere en rimelig tilnærming til en vektet gjennomsnittlig rente for en pensjonsordning med tilnærmet samme utbetalingsprofil. Det er i tillegg til gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliknelsen også oppgitt durasjon til påløpte pensjonsforpliktelser. Durasjon oppgitt under eksemplene er et mål på gjenværende gjennomsnittlig løpetid på forventede utbetalinger målt i forhold til påløpte pensjonsforpliktelser. Dersom pensjonsordningen har tilnærmet samme durasjon som et av eksemplene, kan dette hjelpe foretaket i å fastsette diskonteringsrenten til pensjonsordningen. Det enkelte foretak oppfordres til å anvende den faktiske durasjonen for foretakets pensjonsordninger ved fastsettelsen av diskonteringsrenten. Aktuar kan beregne durasjonen for den enkelte pensjonsordning.

### **Beskrivelse av de tre pensjonsordningene og beregnet vektet gjennomsnittrente:**

#### 1. Pensjonsordning med kort gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliknelsen

En beregning gjennomført på en antatt typisk pensjonsordning med følgende spesifikasjoner:

- Livsvarig pensjon, livsvarig ektefellepensjon, uførepensjon og barnepensjon
- Gjennomsnittlig alder for alle i ordningen er 64 år
- Gjennomsnittlig alder for aktive er 51 år
- Gjennomsnittlig gjenstående tjenestetid for aktive er 13 år
- Ca. 44,1 % av deltakerne i ordningen er aktive
- Gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliknelsen er 19 år
- Durasjonen gitt denne gjennomsnittrente er beregnet til 17,3 år

viser at en vektet gjennomsnittrente for den testede pensjonsordningen vil ligge på 1,7 %.

#### 2. Pensjonsordning med normal gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliknelsen

En beregning gjennomført på en antatt typisk pensjonsordning med følgende spesifikasjoner:

- Livsvarig pensjon, livsvarig ektefellepensjon, uførepensjon og barnepensjon
- Gjennomsnittlig alder for alle i ordningen er 54 år
- Gjennomsnittlig alder for aktive er 47 år
- Gjennomsnittlig gjenstående tjenestetid for aktive er 16 år og
- Ca. 69,4 % av deltakerne i ordningen er aktive
- Gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliknelsen er 27 år
- Durasjonen gitt denne gjennomsnittrente er beregnet til 24,5 år

viser at en vektet gjennomsnittrente for den testede pensjonsordningen vil ligge på 1,7 %.

#### 3. Pensjonsordning med lang gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliknelsen

En beregning gjennomført på en antatt typisk pensjonsordning med følgende spesifikasjoner:

- Livsvarig pensjon, livsvarig ektefellepensjon, uførepensjon og barnepensjon
- Gjennomsnittlig alder for alle i ordningen er 34 år
- Det er ingen pensjonister i ordningen
- Gjennomsnittlig gjenstående tjenestetid er ca. 23 år
- Gjennomsnittlig vektet varighet på pensjonsforpliknelsen er 38 år
- Durasjonen gitt denne gjennomsnittrente er beregnet til 36,1 år

viser at en vektet gjennomsnittrente for den testede pensjonsordningen vil ligge på 1,7 %.

